

Türk halk kültürü araştırmaları hakkında çeşitli araştırmalar yapılmış olmakla beraber, bunlar belirli bölge ve belirli sayılarla sınırlı kalmıştır.

Mesela Ali Rıza Yalın (Yalın), Bursa, Mersin, Adana, Maraş ve Antep coğrafyalarında çok önemli araştırmalar yapmıştır. Kalafat ise adeta konuya derinlik, çeşitlilik ve coğrafyalar katmıştır. O birçoğumuz haritada dahi nerede olduğunu bilmediği bazı bölgelerde ve ülkelerde araştırmalar yapmıştır. Bunlardan bazılarını şunlardır: Irak, İran, Suriye, Türkmenistan, Tacikistan, Afganistan, Özbekistan, Karakalpakistan, Kırgızistan, Kazakistan, Nahçıvan, Azerbaycan, Gürcistan, Karacay-Çerkez, Osetya, Acaristan, Kabartay-Balkar, Dağıstan, Ukrayna, Kırım, Çuvaşistan, Tataristan, Başkurdistan, Dağlık Altay, Hakasya, Yunanistan, Romanya, Makedonya, Sırbistan, Bulgaristan, Moldovya, Gagauzeli, Suriye, Lübnan.

Kalafat, Türk halk kültüründe inançlar, mitolojik bilgiler sözlü gelenek, hayvanlar,

kutsal kabul edilen maddi mekânlar, yani taşlar, ziyaret yerleri, sular, ağaçlar, yatırırlar, nazarılar, dulalar, dilekler ve benzeri konularda çeşitli makaleler yazmanın yanında ellinin (50) üzerinde de kitap yazmıştır.

Kitaplarının isimlerinden bazı örnekler: Türk Halk İnançlarında Beslenme, Türk Halk İnançlarında Renkler, Türk Halk İnançlarında Erenler, Türk Halk İnançlarında Kurt, Türk Halk İnançlarında Tabu, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri. Yani Kalafat, Uluğ Türkistan'dan Balkanlara kadar olan bölgelerde Türk İnanç geleneğinin izleri takip ederek "Türk Halk İnançları Külliyesi"ni hazırlamıştır. Bu çalışmaları iki arkadaşıyla hazırladığı "Avşar Kültürü ve Halk Kültürü" adlı kitap (baskıda) ile basıma hazırlanmış "Bozulmuş Türk Kültürü Coğrafyasında Karşılaşılmalı Halk İnançları" isimli kitapla bizim de akademik editörlüğünü üstlendiğimiz yazına hazırlanmakta olan on beş (15) yeni kitap seti takip edecektir.

Kalafat'a göre, Türkiye'de yakın zaman kadar **Türkoloji**, "Türk Dili ve Edebiyatı" olarak algılanmıştır. Bu konuda Kalafat'a katılmamak Türkolojinin ne olduğunu bilmemek demektir. Ancak onunda belirttiği gibi "Türklük bilimi anlamına gelen Türkoloji veya Türkiyat, kapsadığı faaliyet alanı bakımından sadece Türk dili ve Türk edebiyatından ibaret olmadığı Türkiye'de nihayet anlaşılmalıya başlanmıştır. Türkoloji'nin faaliyet türü olarak muhakkak eğitim ve öğretimden de ibaret olmadığına anlaşılabilirliği noktasında da ümit veren gelişmeler olmaktadır". Fakat bu çalışmaların çok yetersiz ve başlangıç seviyesinde olduğu belirtmekte fayda vardır. Mesela üniversitelerdeki Türkoloji enstitüleri ya da araştırma merkezlerinin müdürleri, oralarda görevli öğretim elemanları ile bu merkezlerin yayınlarına bakmak bizlere çok önemli bilgiler vermektedir. Bilgilerimiz bizi yanıltmıyorsa bu birimlerin programlarında olabildiğince Türklük Bilimi'ni kuşatan tek örnek Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'dür. Bunun da sebebi, herhalde bu enstitünün rahmetli sosyolog M. Cihat Özönder tarafından kurulmuş olmasıdır.

Kalafat'a göre, "Türklük Bilimi tanımlamasının yeterince netleştirilmesi Türkolojinin gerektiği gibi anlatılamamasıdır. Türkolojinin ilgilidir. Türklük denilirken bir kavmi veya ırkı değil de milleti anlıyoruz. Buradan hareketle Türklük bilimi, Türklüğün millet olarak anlaşılmasının bilimidir". Böyle bir tanımlama doğal olarak Türk milletinin var olmasını sağlayan bütün araştırma alanlarını yani, mitoloji, sosyoloji, antropoloji, tarih, arkeoloji, halk bilimi, Türk dili, Türk coğrafyası, Türk iktisat tarihi, Türk dini ve din anlayışı, Türk felsefesi ve benzeri konuları da içine almak zorundadır.

Kalafat Türklük bilimi bir strateji meselesi olarak da görür. Bundan dolayı o "bilindiği gibi kültür de ekonomi gibi, coğrafya gibi stratejik bir güç olup jeokültür olarak bilinmektedir.

Topyekün millî gücü meydana getiren unsurlar arasında kültürel potansiyel, bir güç oluşturduğu gibi aldiyeti belirleyici oluşu itibarıyla de askerî, ekonomik ve benzeri güçlerin de merkezindedir" der. Gerçekten de özellikle ikinci dünya savaşından sonra, devletlerarasındaki mücadelede diğer ülkeler hakkında yapılan sosyal bilimlerin bulguları yeni araştırmaların verileri birer silah olarak kullanılmaktadır.

Mesela Lerner'in (*The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*, 1958) Orta-doğu ülkelerinde modernleşme eğilimlerini araştıran çalışmasındaki sonuçların, günümüzde nasıl kullanıldığının canlı şahitleriyiz. Diğer yandan Amerikalı antropolog Ruth Benedict, "Krizantem ve Kılıç" adlı eserinde, bu eseri niçin ve nasıl yazdığını şöyle anlatır: Amerika, Japonya'yı "İstila etmeden teslim alma imkânını bulabilecek miydi? İmparatorun sarayını bombalamalıydık?... Japon askeri birlikleri ve Japon anavatanı için yaptığımız propagandalarda Amerikalıların hayatını kurtarabilmek ve Japonya'nın tek insanı kalana kadar mücadele etme fikrini zayıflatmak gayesiyle ne söylemeliydik?" Bu ve benzeri konular hakkında cevaplar bulmak yani Amerika'nın Japon savaşında nasıl başarılı olacağı konusunda cevaplar bulmak için "1944 Haziran'ında Japonya'yı tetkike tayin edildim. Bir kültür antropoloğu olarak, Japonların nasıl insanlar olduklarını ortaya koyabilmem için bildiğim bütün usullere başvurmam istendi. Üzerime aldığım vazife ağırdı. Esas mesele Japonların yerinde biz olsaydık nasıl hareket ederdik değildi. Esas mesele Japonların nasıl hareket edecekti. Japonları anlamak için harp içerisindeki davranışlarını öğrenmeyi zorunlu olmasa bile faydalı buldum. Onların harbi ne şekilde sevk ve idare ettiklerini müşahede etmek ve harbi bir zaman için askeri bir problem olarak değil de kültürel bir problem olarak ele almak zorunda kaldım" der.

Benedict eserinde Amerika Devleti tarafından görevlendirildiğini anlatmış olmasına rağmen araştırma sonuçlarını görevlendirildiği kuruma teslim edip etmediğini belirtmemiştir. Ancak araştırma sonuçlarını teslim etmediğini düşünmek çok safiik olsa gerek.

Sadece Benedict örneği dahi sosyal bilimlerin nasıl kullanıldığı konusunda ilgilere önemli ipuçları vermesi için yeterli olsa gerek. Dolayısıyla ülkemiz hakkında başkaları tarafından yapılan araştırmaları salt bilim için yapıldığına vurgu yaparak "bilimsel çalışmalarda bu sonuçlar ortaya kondu, onları kabul etmemiz ve o bağlamda çözümlemeler üretmemiz gerekir" diyenlerin ne kadar samimi oldukları sorgulanarak değerlendirilmelidir. Diğer yandan bir ülkede ortaya çıkan sonuçlarla bir diğer ülke veya sosyal grubu karşılaştırmak sosyal bilimlerin metodunu bilmemek demektir. Çünkü her sosyal gerçeklik şartları içinde yani kendi coğrafi, siyasi, tarihi ve kültürel yapısı içinde değerlendirilmelidir.

Zaman zaman "Türk kültür coğrafyasında inanç farklılıkları Türklüğe karşı bir tehdit durumu sokulabiliştir. Alevi inançlı olmaları da bu çerçevede ele almak mümkündür. Bu noktada sosyal yapıyı oluşturan ana dil veya doğma inanç farklılıkları sadece dil ve inanç

bilimin meselesi değil milletin meselesidir. Geniş anlamda ise Türkiyat'ın meselesidir" diyen Kalafat, "Alevilik Türklüğün bir parçasıdır. Alevi kültür coğrafyası, Türk kültür coğrafyasının bir parçası, dedelerin ana dili ortak Türkçe ve doğal olarak dini merasim dili de Türkçe iken Aleviliği-Bektaşılığı ilmen tanıyanlar neden Türk olmayan oryantalistlerdir? Mesela geçmişte ve günümüzde Alevilik inancı adına üretilen yazılı kaynaklarda otorite kabul edilmiş bilim insanları genellikle neden Fransızlardır" der. Yani Kalafat, oryantalistlerin bizim inançlarımız hakkında niçin araştırma yaptığı sorusuna dikkatimiz çekerek Türkolojinin konusu olan bir alanda yerli Türkologların yetersizliğini vurgu yapar. Ayrıca Kalafat'a göre Alevilik "sadece bir inanç alanı olmayıp "Türklük biliminin birçok ilmi disiplini ilgilendirmektedir".

Aleviliğin Türk kültürü araştırmalarındaki önemine dikkatimiz çeken Kalafat, Alevilik konusunda yaptığı bir araştırmada aslında tarihi kökleri hakkında çok az bilgiye sahip olduğumuz Anadolu'da genel olarak "Hormek, Horzumlu, Horemzli, Harzemli" adıyla bilinen Hormekli aşiretinden Celal Alagöz Dede'den şu bilgileri derlemiştir: Hormek aşireti, Bingöl Kiği, Karlıova, Varto, Hınıs, Erzincan Çayırlı, Tunceli, Nazimiye, Refahiye, Sankamış bölgelerinde yaşamaktadır. Hormekli Zazalar kendilerini Türk soylu olarak algılıyor ve Harzemli Türklerinden olduklarını ifade ediyorlar. Celalettin Harizemşah'ın kardeşi Gıyasettin Pirşah'tan gelen Hormek, Hızan ve Koçgiri aşiretlerinden oluştuklarını ifade etmektedirler. Celal Karagoz'un ifadesine göre Nazimiye ve Varto'daki koran Zazaca, Bingöl ve Pertek'teki kanatları ise Kurmanca konuşmaktadır".

Anadolu'da genel olarak Hormekli olarak bilinen bu aşiret aslında IV. yüzyılda Çin belgelerinde ifade edilen Kanglılardır. Bu konuda Türkiye'de ve Türk cumhuriyetlerinde geniş kapsamlı ilk araştırmayı yapan genel Türk tarihçisi Osman Yorulmaz'ın basımında olan "Geçmişten Günümüze Kanglı Türkleri" adlı eserinde özette şu bilgileri verilmektedir (Bu bilgileri kullanmamıza izin verdiği için Sayın Yorulmaz'a teşekkür ederim.):

"IV-VI. yüzyıllarda Çin'in kuzeyinden Moğolistan'a kadar olan sahada görülen Kao-çılar, en eski Türk boylarından biridir. İlk kayıtlara göre, Kuzey Çin'de kurulan Wei Devleti yani Tabgaçlardan (386-550) evvel Lu-hun (Lukçun) Denizinin kuzeyinde Kao-ch'ang (Turfan) civarında oturuyorlardı. Kao-ç'ı (Kao-ch'e)" sözü Çinlilerin verdikleri bir isim olup, bu kelimenin manası "yüksek arabalılar" veya "yüksek tekerlekli arabaya sahip olan" kavimler demektir. "Kanglı" (Kanklı, Kañlı) sözü Türkçede araba manasına gelmekte olup, Barthold'un da belirttiği üzere aynı zamanda "araba" sözü yerine de kullanılan Türkçe ilk ifadedir".

Moğolistan'dan hareket ederek Kazakistan, Kırgızistan, Ukrayna ve Özbekistan bölgelerindeki sosyal hayatları ve siyasi tarihleri hakkında önemli bilgiler veren Yorulmaz, Kanglıların, Harzemşahlar'ın sonrada Selçukluların hizmetine girmelerini ve liderleri Kayı Han'ın tutuklanarak Kayseri'de bulunan Zamantı Kalesi'nde hapsedildiğini anlatır. KanglılarHarzemşahlar'ın yönetimine

girmelerinden dolayı Anadolu'da Harzemli veya Kanglı olarak anılmışlardır.

"Moğol istilasıyla Anadolu ve Suriye taraflarına dağılan ve buralarda yeni maceralara atılan Kanglılardan Anadolu'da kalanlar "Horzumlu, Horemzli, Harzemli vb." adları altında yaşamaya devam etmişlerdir. Bununla birlikte bazı yerlerdeKanglı adını da korumuşlardır".

"Manisa bölgesindeki Horzumluların (yani Harezmlilerin) Saruhan Beyliği ile ilişkisi üzerinde durulmuştur. Aynı şekilde Germiyanoğulları arasında tespit edilen "aşiret-i Horezm'in, CelaleddinHarezmsah'la Anadolu'ya gelen ve Harezmliler diye bilinen Kanglı zümresinden olabileceklere belirtilmiştir. Kütahya merkezli olan Germiyanlı Beyliği'ni kuracak olan Germiyanlılar, Moğol baskısı üzerine 1240'tan sonra Malatya taraflarından batıya göç etmeleri, Malatya, Kütahya ve Alaşehir'de Horzum/Harezmi/Horezm adlı yerleşim yerleri ile aynı adları taşıyan cemaatlerin bulunması bu fikri kuvvetlendirmektedir".

"Cumhuriyetin erken dönemlerine ait yer isimleri arasında Horzum, Harzem adları altında, HarezmlilerKanglıların hatırası olduğunu düşündüğümüz Manisa'da alb, Urf'a'da, Kocaali'deki, Malatya, Sinop, Burdur, Mardin, İzmir veMuğla'da birer köy tespit edilmiştir. Türkiye'de yer isimlerinin değiştirilmesi nedeniyle bunlardan günümüze ancak Manisa Alaşehir'e bağlı "Horzumalayaka, Horzumembelli, Horzumkeserler ve Horzumsazdere" ile İzmir Üdebilmiştir".

"Tunceli, Bingöl, Erzincan ve Doğu Anadolu'nun diğer illerine dağılımı durumunda bulunan Hormek aşiretinin de Harezmlilerden geldiği yönünde güçlü iddiaları vardır".

"Z. Gökalp'in Kürt aşiretleri üzerine yaptığı olduğu araştırmalarda, Siverek'in Karacadağ ile buna mücavir bulunan Garp nahiyesinde "Herzemi" ve "Kanglımadrabı" gibi boy ve yer isimlerine rastlanmıştır".

"Mahmet Eröz, Urf'a'nın Bozova ilçesine bağlı önceki adı "Kanglı Köyü" olan, ancak değiştirilerek "Dağdelen" yapılan ve Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesine bağlı, İran sınırına birkaç kilometre mesafede olan "Kañlı Köyü" olmak üzere iki Kanglı köyü tespit edilmiştir. Eröz, bu iki köyün de Kurmanca konuşmakla birlikte menşei itibarıyla Kanglı Türkeri'nden olduklarını belirtir".

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı gibi kültür araştırmalarında bir kavramın adı son derece önemlidir. Çünkü sosyal hayatta tesadüflerin değil, kültür unsurları ve onların tarihi süreçlerinin izleri vardır. Bu kültür unsurları ve tarihi süreçleri hakkında çok önemli kitaplara imza atan Kalafat'ın eserleri hakkında umanz ilgililer en azından bir doktora tezi yaptırılmalıdır. Böylece şimdiki ellinin üzerindeki kitapta ifade edilen bilgiler, bir eserde değerlendirilip ve ilgililere yeni bilgiler açmış olur.